

Кордобан А.В.

студентка,

Чернівецький факультет

Національного університету «Одеська юридична академія»

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА МИРНІ ЗІБРАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Одним із провідних принципів здійснення правосуддя є принцип верховенства права, відповідно до якого, зокрема, людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Стаття 39 Конституції України гарантує основні права і свободи людини та громадянина, що є особливо важливим для побудови правової держави. Однак в Україні досі не існує спеціального закону, який би передбачав порядок реалізації права на мирні зібрання [1].

Прийняття такого закону є особливо важливим, оскільки він посприє позитивному діалогу між суспільством та органами влади.

Чинне законодавство не містить чіткого визначення поняття мирного зібрання, тому аналізуючи статтю 39 Конституції України та статтю 182 Кодексу адміністративного судочинства України, ми визначаємо мирне зібрання, як добровільну зустріч громадян, яка несе виключно мирний характер, за відсутності зброї та проводиться в будь – який час та в будь – якому місці, не обмеженому законом, у формі зборів, мітингів, вуличних походів, пікетування та демонстрацій з метою вираження особистої, політичної або суспільної думки та доведення її до відома окремої людини, народу, суспільства чи органу державної влади, органу місцевого самоврядування [2].

Реалізація права на мирні зібрання в Україні регулюється, як актами національного, так і міжнародного законодавства.

Так, в міжнародному законодавстві дане право закріплене:

1) статтею 20 Загальної декларації прав людини закріплено, а саме право кожної людини на свободу мирних зборів і асоціацій;

2) статтею 21 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права визнається право на мирні збори. Користування цим правом не підлягає ніяким обмеженням, крім тих, які накладаються відповідно до закону і які є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах державної чи суспільної безпеки, громадського порядку, охорони здоров'я і моральності населення або захисту прав та свобод інших осіб;

3) статтею 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачено право кожного на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання з іншими особами, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів» [3].

Стосовно національного законодавства, то право громадян України на мирні зібрання гарантується Конституцією України, згідно з частиною першою статті 39 якої вони мають право збиратися мирно, без зброї і

проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування.

Стаття 315 Цивільного кодексу України передбачає право фізичних осіб на мирні збори, конференції, засідання, фестивалі тощо. Відповідно до частини другої цієї статті обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання може встановлюватися судом відповідно до закону [4].

Положення п. 1 ч. 1 ст. 92 Конституції України встановлює, що свобода мирних зібрань може обмежуватися виключно законом, проте жоден закон не встановлює інших обмежень свободи мирних зібрань.

Виходячи з цього, Конституційний Суд України в своєму рішенні від 19.04.2001 р. N 4-рп/2001 «У справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання)» визнав, що лише суд відповідно до закону може встановлювати обмеження щодо реалізації права громадян на проведення масових зібрань, при цьому визначення строків завчасного сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування з урахуванням особливостей мирних зібрань, їх форм, масовості, місць і часу проведення тощо є предметом законодавчого регулювання.

Роль суду в регулюванні зазначених відносин сьогодні зростає, а в період активізації руху громадянських та політичних сил вирішення судами справ розглядуваної категорії викликає особливу увагу в суспільстві.

Через відсутність спеціальних нормативних актів, які б регламентували процедуру сповіщення органів державної влади про намір проведення мирних зібрань, на практиці досить часто виникають труднощі з доведенням законності проведення таких заходів.

За загальними підрахунками, у 2014 році окружні адміністративні суди розглянули 113 справ про заборону мирних зібрань. У 88 випадках суд прийняв рішення про заборону мирних зібрань, в інших 25 – дозволив їх проводити.

Кількість заборон у 2014 році значно впала порівняно з 2013 роком (88 проти 209) та особливо з 2012 роком (88 проти 349). Водночас загальний відсоток судових рішень на користь органів влади залишається стабільно високим (78%), і мало відрізняється від даних попередніх років (75% у 2009, 87% у 2010, 89% у 2011, 88% у 2012 та 83% у 2014).

Основними підставами заборон, є посилення судів на Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР» та на акти місцевих органів влади, прийнятих на основі Указу, хоча мали б керуватися ст. 39 Конституції України, нормами ст. 11 Європейської конвенції з прав людини та ст. 21 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права [5].

Також, досить часто суди обмежували права на свободу мирних зібрань на підставі відомостей з листів, звернень державних органів, органів

місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, фізичних осіб без перевірки цих відомостей у судовому засіданні на підставі інших доказів. До цієї категорії доказів суд має ставитись особливо критично і ретельно перевіряти викладені в них відомості. Зумовлено це тим, що такі докази є або створені позивачем (наприклад, інформаційний лист одного з його департаментів), або надані іншою владною структурою, яка знаходиться з ним у тісному взаємозв'язку. Тому в цьому випадку важливо перевіряти їх на основі інших матеріалів справи чи навіть оцінювати під кутом зору здорового глузду. Проте на практиці це відбувається вкрай рідко. Крім цього, до дня проведення мирного зібрання проблемою є відсутність ефективного апеляційного оскарження судових рішень про обмеження права на мирні зібрання.

Аналізуючи нормативну базу та судову практику можна виокремити декілька пропозицій щодо шляхів вирішення проблем реалізації права на мирні зібрання, а саме:

1. Створити спеціальний нормативний акт, який би врегулював питання реалізації права на мирні зібрання. В якому зазначити:

- вичерпний перелік місць, де проведення зібрання не допускається, для унеможливлення неправомірних заборон чи територіальних обмежень проведення мирних зборів;

- чіткі повноваження органів державної влади для максимального забезпечення проведення мирних зібрань громадян;

- забезпечення вільної можливості проведення спонтанних/термінових зібрань, про які не було попередньо повідомлено, для скасування дозвільної форми проведення зібрань та бюрократичної процедури повідомлення про них завчасно;

- встановлення чітких обмежень реалізації права на свободу мирних зібрань для уникнення зловживань влади в даній сфері;

- регламентація прав учасників мирних зібрань та їх обов'язків;

- встановлення процедури оскарження порушення прав учасників мирних зібрань;

- відповідальність за незаконні дії провокаторів масових безпорядків під час мирних зібрань і персональна відповідальність організаторів таких провокацій; персональна відповідальність за заборону участі в мирних зібраннях тощо.

2. Офіційно визнати Указ Президії ВР СРСР № 9306-ХІ від 28.07.88 «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР» не чинним.

3. Скасувати всі місцеві порядки і положення, які регламентують проведення мирних зібрань.

4. Внести до Кодексу адміністративного судочинства України положення, спрямовані на забезпечення права на ефективне апеляційне оскарження судових рішень у справах за позовами щодо обмеження права на мирні зібрання.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
2. Кодекс адміністративного судочинства прийнятий ВР України, від 06.07.2005, № 2747-IV.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950, № ETS N 005.
4. Цивільний кодекс прийнятий ВР України від 16.01.2003 № 435-IV.
5. Довідка Вищого адміністративного суду від 01.04.2012, «Довідка щодо вивчення та узагальнення практики застосування адміністративними судами законодавства під час розгляду та вирішення впродовж 2010 – 2011 років справ стосовно реалізації права на мирні зібрання (збори, мітинги, походи, демонстрації тощо)».

Кукшинова О.О.

*кандидат юридичних наук, доцент,
Одеський національний морський університет*

**ПІШОХОДИ ЯК СУБ'ЄКТИ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ**

Серед великої кількості проблем сучасної адміністративної науки проблеми безпеки дорожнього руху, а саме питання дотримання дисципліни серед учасників дорожнього руху займають особливе місце. Відповідно до ст. 14 Закону України «Про дорожній рух» в редакції від 1 січня 2015 р. [1], учасниками дорожнього руху є особи, які використовують автомобільні дороги, вулиці, залізничні переїзди або інші місця, призначені для пересування людей та перевезення вантажів за допомогою транспортних засобів. До учасників дорожнього руху належать водії та пасажирки транспортних засобів, пішоходи, велосипедисти, погоничі тварин.

Як закріплено в чинному законодавстві учасниками дорожнього руху є не лише водії транспортних засобів, а й інші особи, які беруть безпосередню участь у процесі руху на дорозі до яких відносяться пішоходи. Відповідно до п. 1.10 Правил дорожнього руху в редакції від 8 жовтня 2014 р. [2] пішохід – це особа, яка бере участь у дорожньому русі поза транспортними засобами і не виконує на дорозі будь-яку роботу. До пішоходів прирівнюють також осіб, які рухаються в інвалідних візках без двигуна, ведуть по дорозі велосипед, мопед, мотоцикл, везуть сани, візок, дитячу чи інвалідну коляску. Суб'єктом проступку може бути визнано і пішохода, що чекає на автобус, трамвай тощо поза встановленого місця зупинки.

Одним з ефективних механізмів підвищення безпеки дорожнього руху в Україні повинно бути удосконалення адміністративної практики щодо притягнення до відповідальності порушників Правил дорожнього руху, які своєю поведінкою часто створюють на дорогах конфліктні та аварійні ситуації, що нерідко закінчуються дорожнього-транспортними пригодами. Проте, практика притягнення їх до адміністративної відповідальності за